

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение средняя общеобразовательная
школа с. Мичурино
Ардонского района РСО-Алания

Рассмотрено на заседании МО
Руководитель Бокова З.Л.

Протокол № 1

«31» 08 2022г.

Согласовано: зам. дир. по УВР
Беленко Н.М.

«31» 08 2022г.

Утверждаю: Директор
Гаглоева Б. Н.

Приказ № 09

«1» 09 2022г.

**Кусæн программаæ ирон æвзагæй
8-æм къласæн**

Программаæ сарæзта
ирон æвзаг æмæ литературæйы ахуыргæнæг
Туаты Регинаæ.

2022-2023 ахуыры аз

Æмбарынгæнæн фыстæг

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд æмæ зонд: цалынмæ æвзаг цæра, усæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы æмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хисæмбарынад. Уымæн ауыдынц ирон æвзагыл нæ дзыллæстæ æмæ уымæн домынц, цæмсæй мадæлон æвзаджы кад нæ адæмы сæхсæн бæрзонддæр ист сæрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ сæххæст кæны скъола.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзæгтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон æвзаг ахуыр кæнын, уымсæй, куыд сæмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæныны хъуыддаджы. Мадæлон æвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрсæзтæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;

-ахуырдауты дзырдæтæ æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæныныл бакусын;

-дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арахстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;

-литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ арæзт у ахæм уагыл.

Мадæлон æвзаг:

1) ныхасы хуызтæй (хъусын, кæсын, дзурын, фыссын) арахстджындæрæй пайда кæныныл куыстмæ,

2) æвзаджы ахадындзинад адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон рæзты, ахуыры æмæ хиуыл куысты бацамонынмæ (бамбарын кæнынмæ);

3) мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæй пайда кæнынмæ арахсын;

4) æвзаджы тыххæй наукон æмæ системон зонындзинæдтæ раттынмæ; æвзаджы хæйтты æмæ иуæгты бастдзинад бацамонынмæ; лингвистикæйы бындурон æмбарынадтæ, æвзаджы иуæгты æмæ сæйрагдæр грамматикон категоритæ базоннынмæ;

5) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) дзырdbæстыты æмæ хъуыдыйæдты синтаксисон анализ, текстты иумæйаг æвзæрст бацамонынмæ, пайда сæ кæнынмæ;

6) дзырдут хъæздыг кæныныл куыстмæ; ныхасы уавæр æмæ стильмæ гæсгæ, хъæугæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ æргом кæныныл куыстмæ;

7) æвзаджы сæйрагдæр стилистикон æмæ лексикон-фразеологион фæрæзтæй, литературон æвзаджы нормæтæй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион), ныхасы этикетон нормæтæй пайда кæнынмæ арæхсын; дзургæ æмæ фысгæ ныхас аразгæйæ сæ пайда кæнын зонинмæ; хи ныхасы аивдзинад æмæ хъæздыгдзинадыл кусынмæ;

8) мадæлон æвзаг адæмы стыр дæр хæзнатæй иу кæй у, уый æнкъарынмæ; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культураемæ бæрнон цæстæй кæсынмæ.

Программæмæ гæсгæ мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты ахæмтæ:

Удгоймагон (личностные) фæстиуджытæ:

1) скъоладзау хъуамæ бамбара, ирон æвзаг ирон адæмы национ-культурон хæзна кæй у, уый; мадæлон æвзаджы ахадын дзинад стыр кæй у адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон гæнаентæ райрæзынæн, удварн хъæздыгдæр кæнынæн;

2) бамбарын ирон æвзаджы эстетикон нысаниуæг; рæзын кæнын мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, хи æвзагæй сæрыстыр уæвыны æнкъарæнтæ; ирон æвзаг ирон адæмы стыр дæр хæзнатæй иу кæй у, уый бамбарын; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культураемæ бæрнон цæстæй кæсын фæцалх уæвын;

3) ныхас кæнгæйæ, ирон æвзаджы дзырдут æмæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнын; хи ныхасмæ хъус дарын.

Метапредметон фæстиуджытæ сты:

- ныхасы хуызтæй пайда кæнынмæ арæхсын: хорз æмбарын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы мидис (ныхасы сæр, тексты темæ, сæйраг хъуыды; сæйраг æмæ уæлæмхасæн информаци);

- стилистикон æгъдауæй æмæ сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи у, ахæм тексттæ кæсын зонин (æвзаргæ каст, æмбаргæ каст æмæ æнд.);

- бакаст æрмæгæй (Интернетæй, дзыллон информацион фæрæзтæй, ахуырадон компакт-дисктæй) хъæугæ информаци равзарын зонин, алыхуызон дзырдуттæй пайда кæнынмæ арæхсын;

- арæхсын темæмæ гæсгæ æрмæг сæмбырд кæнынмæ, раст фæткыл æй равæрынмæ; хибарæй хъæугæ информаци ссарынмæ;

- алыхуызон текстты мидис кæрæдзиуыл барын, сæ стилистикон æмæ æвзаджы хицæндзинадтæ иртасын;

- текст хи ныхæстæй радзурынмæ, текстæн пълан бацæттæ кæнынмæ, конспект ныфффыссынмæ, аннотаци бацæттæ кæнынмæ;

- ныхасы уавæрмæ гæсгæ аразын, сæ функционалон хуызтæ, стилистикон ахуырст æмæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи сты, ахæм тексттæ;

- текстты арæзтмæ хъус даргæйæ, хи хъуыдытæ фысгæ æмæ дзургæ ныхасы хуызы æргом кæнынмæ;

- монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;

- хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæй (нормæтæй);
- дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;
- ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæзт текстæ редакци кæнын зонын;
- ахуырты (урокты) рæстæг æмгæртты 'хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис раргом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыйы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

- 1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурайы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадындынад адæймаджы царды;
- 2) ирон æвзаджы наукон бындуртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;
- 3) лингвистикæйы бындурон æмбарынадтæ: лингвистикæ æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стилистæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, сæ 'ууæлтæ æмæ хицæндзинæдтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;
- 4) ирон æвзаджы лексикæ æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;
- 5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;
- 6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырдбаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, текстты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;
- 7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;
- 8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзаргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзинæдтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амонь, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындуртæ, ирон литературон æвзаджы нормæтæ; бакусын дзырдуртæ хъæздыг кæныныл, райсын грамматикон зонындзинæдтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдуртæтæй пайда кæнын зонын.

Культурагаомонынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культураимæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культураимæ зонын, ирон ныхасмы этикетон нормагæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арахсын

Программагæ гæсгæ, фыццаг хуызы арахстдзинадгæ (*коммуникативон арахстдзинæдтæ*) скъоладзаутæм райрæздзысты, ныхасы рæзтыл бæлвырдæй чи фæзыны, уыцы фарстатæ ахуыр кæнгæйæ. Уыдон сты: «Ныхас æмæ йæ хуызтæ», «Ныхасы архæйдтытæ», «Текст», «Æвзаджы функционалон хуызтæ».

Æвзагон æмæ лингвистикон арахстдзинæдтæ райрæздзысты æвзаджы хæйтгæ «Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ», «Фонетикæ æмæ орфоэпи», «Графикæ», «Морфемикæ æмæ дзырдарæзт», «Лексикологи æмæ фразеологи», «Морфологи», «Синтаксис», «Ныхасы культура», «Растфыссынад: орфографи æмæ пунктуаци» ахуыр кæнгæйæ.

Æвзаджы фарцы адæмы культураимæ базонгæ уавынаг æххуыс у программæйы хай «Æвзаг æмæ культура», кæцыйы фарцы æргомгонд цæудзысты æвзаджы бастдзинæдтæ истори æмæ адæмы культураимæ.

8 -æм къласы курсы программагæ баст у хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ æмæ пунктуацимæ, ома, синтаксисимæ, фæлæ æнæмæнгæй зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, раздæр цы сæрмæг ахуыр кодтой, уый. Синтаксис сæгом баст цæудзæн, раздæр цы зонындзинæдтæ райстой, уыдонимæ (зæгъæм, номдарты нымæц зрдыл сæрлæууынц, уыдон ахуыргæнгæйæ, хъуыдыйады фæстæ сæрхæцæн нысæнттæ зæрдыл сæрлæууын кæнын хъæуы, хъуыдыйадтæ сæ загъды нысанмæ гæсгæ цæвæрттæ вæййынц, уый ахуыргæнгæйæ с.а.д.). Синтаксис ахуыргæнгæйæ усæрхæдæргонд цæудзæн, скъоладзаутæ райдайæн скъолайы пунктуацийы сæгъдæуттæй цы базыдтой, уыдон. Фæлæ уыцы куыст кæнгæйæ зынгæ бынат ахсы грамматикон сæвæст.

Цæмæй скъоладзаутæ раст, сæнæ рæдыдæй фыссын базонгæ, уый тыххæй пайда кæнын хъæуы, уыцы хъуыддаджы сæ ахæндзинад хуыздæр кæмæн уыдзæнис, ахæм фæлтæрсæнтæй, сæнæхæн тексттæй, хицæн хъуыдыйæдтæй, стæй хицæн дзырдтæй дæр. Уыцы фæлтæрсæнтæ хъуамæ сæххуыс кæной скъоладзаутæн грамматикон сæгъдауæй хуыздæр бамбарын сæмæ базонæн.

Æрхæцæн нысæнттæ раст сæвæрын базоныны тыххæй скъоладзаутæн хъуамæ лæвæрд цæуа равзарынмæ алыхуызон хъуыдыйæдтæ. Хъуамæ сæ ахуыргæнæг сахуыр кæна, дзырдты хæн цы бастдзинæдтæ ис, уыдон иртасы, вазыгджын хъуыдыйады мидæг хуымтæг хъуыдыйæдты сæхæн бастдзинадтæ рагом кæнын. Скъоладзауты сахуыр кæнын хъæуы, цæмæй сæнæ искæй сæххуысæй зоной хъуыдыйæд кæнæ дзырды фонетикон, морфологион, синтаксисон сæмæ пунктуацион сæвæсттæ. Синтаксисыл кустæйæ 8 –æм архæйдзынæн текстты анализ фидар кæнын.

Сæйраг домæнтæ 8- къласы скъоладзауты зонындзинæдтæм.

Скъоладзаутæ хъуамæ **зоной**, 8- къласы сæвзагсæй цы сæрмæг сахуыр кодтой, уыдонсæн сæ ссæйрагдæр раиртæстытæ, орфографин сæгъдæуттæ, зоной сæ дзусеппытæ бафидар кæнын хъæугæ дæнцæгтæй.

Ахуыры азы кæронмæ арæхсой:

- цы орфограммæтæ сахуыр кодтой, уыдон дзырдты агурын сæмæ сæ сæмбарын кæнынмæ;
- сæрхæцæн нысæнтæ хъуыдыйадты раст сæсæрын сæмæ сæ бамбарын кæнынмæ;
- хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ, хъуыдыйадтæ комкоммæ ныхасимæ синтаксисон сæвзæрст кæнын;
- хуымæтæг иувæрсыг сæмæ дывæрсыг хъуыдыйадтæ аразын;
- хъуыдыйадты сæмхуызон сæмæ иртæстгонд уæнгтæ, бавæргæ дзырдтæ сæмæ хъуыдыйæдтæ, сидæнтæ кæм уа, ахæм вазыгджынгонд хуымæтæг хъуыдыйæдтæ аразын;
- ныхасы мидис сæмæ стилитæм гæсгæ синтаксисон омонимтæй пайда кæнын
- вазыгджын пълан аразынмæ;
- нывæцæны темсæйæ сæрмæг сæрсæмбырд кæнын зонын, йæ темæ сæмæ йын йæ ссæйраг хъуыды хынцгæйæ;
- скъоладзаутæн сæхи фыст текстты сæвзаджы аивдзинад бæстон кæнынмæ.

8 къласы ирон æвзаджы программæйы мидис.

Ситаксис. Пунктуаци.

Дзырдбаст. Дзырдбасты нысаниуæг. Дзырдбасты тыххæй 5-æм къласы рацыд æрмæг сфæлхат кæнын. Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвзаджы.

Домгæбастдзинады хуызтæ ирон æвзаджы: æмарæзт æмæ æфтыдад.

Хуымæтæг хъуыдыйад.

Хъуыдыйады тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Дзырдты рæнхъæвæрд ирон æвзаджы . Лирикон цавд. Дзырдты рæнхъæвæрды синтаксисон æмæ стилистикон нысаниуæг

Дывæрсыг хъуыдыйад. Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ. Сæйрат. Сæйраты арæзт.Сæйраты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Зæгъинаг. Зæгъинаджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг æмæ вазыгджын зæгъинагтæ. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы æхсæн.

Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ. фæрссаг уæнгты сæмбарынад, сæ хуызтæ. Фæрссаг уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын.

Æххæстгæнæн. Æххæстгæнæны хуызтæ ирон æвзаджы. Æххæстгæнæджы нысаниуæг. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæны бынат хъуыдыйады.

Бæрæггæнæн. Бæрæггæнæны нысаниуæг. Бæрæггæнæны бастдзинад бæрæггæнинаг дзырдимæ. Бæрæггæнæн бæрæггæнинаг дзырдтимæ иу цавдимæ кæсын зонын. Æмхасæн. Æмхасæн куыд бæрæггæнæны хицæн хуыз. Æрхæцæн нысантæ æмхасæнимæ.

Фадатон дзырдтæ. Фадатон дзырдты нысаниуæг, сæ бастдзинад зæгъинагимæ. Афоны æмæ бынаты фадаты дзырдты нысаниуæг. Архайды хуызы фадат. Архайды хуыз æвдисæг фадатон дзырдтæ.

Æфсоны æмæ нысаны фадæттæ. Æфсоны æмæ нысан æвдисæг фадаты дзырдтæ. Фадатон дзырдты бастдзинад зæгъинагимæ, сæ бынат хъуыдыйады.

Хуымæтæг иувæрсыг хъуыдыйæдтæ. Иувæрсыг хъуыдыйæдты нысаниуæг, сæ хуызтæ. Бæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад Æбæлвырдцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Æнæцæсгомон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйад. Номхуындон иувæрсыг хъуыдыйады арæзт, сæ сæйрагдæр нысан ныхасы мидæг.

Æнæххæст хъуыдыйæдтæ

Æххæст æмæ æнæххæст хъуыдыйæдты хицæндзинæдтæ. Æххæст хъуыдыйады арæзт. Æнæххæст хъуыдыйад æмæ иувæрсыг хъуыдыйæдты хицæндзинæдтæ. Æнæххæст хъуыдыйæдты хуызтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады. Æнæххæст хъуыдыйæдты контексты. Диалогон æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Ныхасы уавæртæм гæсгæ сæвзæргæ æнæххæст хъуыдыйæдтæ. Тире æнæххæст хъуыдыйады æвæрыны æгъдæуттæ.

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ. Æмхуызон уæнгты тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнæнты æмбарынад, сæ хицæндзинæдтæ, хъæлæсы уагæй сæ хицæн кæнын. Æмхуызон уæнгты бастдзинад иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихон бæттæгты фæрцы. Æмхуызон уæнгты бастдзинад хъæлæсы уагæй (иугæнæг, ныхмæвæрды æмæ дихгæнæг интонаци). Æмхуызон уæнгты иугæнæг дзырдтæ. Иугæнæг дзырды нысаниуæг, йæ бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысантæ хъуыдыйады уæнгтимæ. Дыстъялф æмæ тире хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнæг дзырдтимæ. Къæдзыг хъуыдыйады æмхуызон уæнгты 'хсæн.

Сидæн. Сидæны нысаниуæг. Сидæны тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Цыбыргонд æмæ даргъгонд сидæнтæ. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысантæ сидæнтимæ.

Бавæргæ дзырдтæ. Бавæргæ хъуыдыйæдтæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдты нысаниуæг, ныхасы мидæг сæ раст пайда кæнын. Æрхæцæн нысантæ бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтимæ, хъæлæсы уагæй сæ раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ æвастхъæртимæ. Æвастхъæрты нысаниуæг хъуыдыйæды. Æрхæцæн нысантæ æвастхъæртимæ, дзургæ сæ хъæлæсы уагæй раст кæсын.

Хъуыдыйæдтæ иртастгонд фæрссаг уæнгтимæ. Иртастгонддзинады æмбарынад. Иртастгонддзинад синтаксисон синонимæй ивынмæ арахсын. Иртастгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ. Иртастгонд бæрæггæнæнтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст

хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Иртастгонд фадатон дзырдтæ. Ныхасы мидæг сæ пайда кæнын, раст хъæлæсы уагæй сæ кæсын. Æрхæцæн нысæнттæ иртæстгонд фадатон уæнгтимæ.

Бæлвырдгæнæг иртæстгонд уæнгтæ. Хъуыды бæлвырдгæнæг дзырдтæ. Дзургæ æмæ фысгæ ныхасы сæ раст пайда кæнын, интонаци æмæ сæ æрхæцæн нысæнттæй раст хицæн кæнын.

Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Комкоммæ ныхас аrazyныл фæлтæрын. Фæрссаг ныхас. Комкоммæ ныхасæй фæрссаг ныхас саразын. Фæрссаг ныхасы аrazyны грамматикон фæрæзтæ. Фæрссаг ныхас аrazyныл фæлтæрын. Æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасимæ.

Цитатæ. Æрхæцæн нысæнттæ цитатæимæ.

8-æм кълас

(къуыри – 2 сах., æдæппæт – 68 сах.)

I. Æвзаг æмæ ныхасы тыххæй зонындзинæдтæ

5–7-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын

(3 сах.)

Фонетикæ. Орфографи. Лексикæ. Дзырдарæзт. Морфологи. Синтаксис. Стыльтæ.

Синтаксис. Пунктуаци

Дзырдбаст

(3 сах.)

Дзырдбасты тыххæй рацыд æрмæг фæлхат кæнын. Дзырдбæстыты нысаниуæг. Домгæ бастдзинады хуызтæ дзырдбасты (æмарæзт, æфтыдад). Дзырдбасты хуызтæ сæйраг дзырды морфологион арæзмæ гæсгæ (мивдисæгон, номон, фæрсдзырдон).

Хуымæтæг хъуыдыйад

(3 сах.)

Хъуыдыйады тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлæууын кæнын. Хъуыдыйады грамматикон бындур. Дзырдты рæнхъæвæрд хъуыдыйады. Хуымæтæг хъуыдыйады интонаци. Логикон цавд.

Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдтæ

Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ

(7 сах.)

Сæйраты тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Сæйраты морфологион арæзт. Дзырдбастæй арæзт сæйрат. Зæгъинаджы тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Хуымæтæг мивдисæгон зæгъинаг. Амад мивдисæгон зæгъинаг. Амад номон зæгъинаг. Тире сæйрат æмæ зæгъинаджы 'хсæн.

Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ

(8 сах.)

Фæрссаг уæнгты тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлæууын кæнын.

Æххæстгæнæн. Йæ нысаниуæг. Комкоммæ æмæ фæрссаг æххæстгæнæнтæ. Æххæстгæнæнты морфологион арæзт. Æххæстгæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.

Бæрæггæнæн. Йæ нысаниуæг. Бæрæггæнæнты морфологион арæзт. Бæрæггæнæнты бастдзинад, цы дзырдтæ фæбæрæг кæнынц, уыдонимæ.

Æмхасæн куыд бæрæггæнæны хицæн хуыз. Æрхæцæн нысæнттæ æмхасæнимæ.

Фадатон дзырдтæ. Афоны, бынаты, архайды хуызы, æфсоны æмæ нысаны фадæттæ; сæ нысаниуæг. Фадатон дзырдты морфологион арæст. Фадатон дзырдты бастдзинад, цы дзырдтæ фембарын кæнынц, уыдонимæ.

Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ

(9 сах.)

Иувæрсыг хъуыдыйæдты дыууæ къорды: бæлвырдцæсгомон, æбæлвырд- цæсгомон, иумæйагцæсгомон, æнаæцæсгомон хъуыдыйæдтæ; номхуындон хъуыдыйæдтæ.

Иувæрсыг æмæ дывæрсыг хъуыдыйæдты синоними.

Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ

(2 сах.)

Æнаæххæст хъуыдыйæдты арæст. Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ диалог æмæ вазыгджын хъуыдыйæдты. Тире æнаæххæст хъуыдыйады.

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ

(7 сах.)

Хъуыдыйады æмхуызон уæнгты тыххæй зонинагтæ зæрдыл æрлаууын кæнын. Бæттæгтæ æмæ интонацийæ, стæй ранымады хæлæсы уагæй баст хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ.

Æмхуызон æмæ алыхуызон бæрæггæнагтæ. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ. Æмхуызон уæнгтæ иугæнаг дзырдтæ. Дыстыæлф æмæ тире хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ иугæнаг дзырдтимæ.

Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртæ

(8 сах.)

Сидæны тыххæй æмбарынад зæрдыл æрлæууын кæнын. Сидæны бынат хъуыдыйады. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ. Бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтæ. Бахæсгæ арæзтытæ. Æвастхъæртæ. Æрхæцæн нысæнттæ сидæнтимæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ хъуыдыйæдтимæ, бахæсгæ арæзтытимæ. Иугай æмæ æмкъай æрхæцæн нысæнттæ.

Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ (7 сах.)

Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгты тыххæй æмбарынад. Иртæстгонд бæрæггæнæнтæ æмæ æмхасæнтæ. Иртæстгонд фадатон дзырдтæ.

Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады иртæстгонд бæрæггæнæнтæ, æмхасæнтæ æмæ фадатон дзырдтимæ.

Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас

(7 сах.)

Комкоммæ ныхасы æмæ диалоджы тыххæй рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын. Искæй ныхас зæгъыны фæрæзтæ. Фæрссаг ныхасы тыххæй æмбарынад. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады комкоммæ æмæ фæрссаг ныхасимæ. Цитатæ. Диалог. Æрхæцæн нысæнттæ цитатæ æмæ диалогимæ.

8-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын æмæ ныффидар кæнын

(4 сах.)

Тематикон пълан

№	Сæргонд (хай)	Сахæттæ
1	5–7-æм кълæсты рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын	3
2	Синтаксис. Пунктуаци Дзырдбаст	3
3	Хуымæтæг хъуыдыйад	3
4	Хуымæтæг дывæрсыг хъуыдыйæдтæ Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ	7
5	Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ	8
6	Иувæрсыг хъуыдыйæдтæ	9
7	Æнаæххæст хъуыдыйæдтæ	2
8	Хъуыдыйады æмхуызон уæнгтæ	7
9	Сидæнтæ, бавæргæ дзырдтæ æмæ æвастхæртæ	8
10	Хъуыдыйады иртæстгонд уæнгтæ	7
11	Комкоммæ æмæ фæрссаг ныхас	7
12	8-æм къласы рацыд æрмæг зæрдыл æрлæууын кæнын æмæ ныффидар кæнын	4